

лонтерських звітах конгломерати. Проте, на сьогодні, принаймні офіційно, відповідальність за усунення наслідків світового забруднення різними видами відходів лежить виключно на державах, тоді як ТНК знаходять нові і нові способи ухилитися від відповідальності. Так, надання будь-якій корпоративній організації міжнародно-правової правосуб'єктності може мати непередбачувані наслідки. Проте заклики урядів, громадських правозахисних організацій та окремих правозахисників дали результати у вигляді тенденції відходу самими органами управління корпорацій від неконтрольованого ринку до саморегулювальної системи управління. І Фрідріх фон Гаск, представник Австрійської школи економіки не дарма зазначав, що суперечка про ринковий порядок і соціалізм є суперечкою про виживання - ні більше, ні менше. Тому примусове, насильницьке зменшення впливу ТНК на світ силами традиційних держав неможливе. Так, ідеям вільного ринку вдалося досягти мети і з 1970-1980 років розвинені країни практикують мінімальне втручання держави у економіку.

Але людство потребує правил. І якщо будь-яка система трансформується, то тимчасовий хаос має змінитися якщо не зовнішньою регуляцією, то внутрішньою. Тому нові правила корпоративного управління вимагають працювати на засадах утилітаризму, дотримання прав людини, справедливості, демократизму, гуманізму, рівноправності, законності, науковості, тощо.

Виходячи з вищенаведеного можна вести мову про зародження окремої культури встановлення самими транснаціональними корпораціями правил саморегулювання, «внутрішніх законів», що не стосуються виключно питань отримання прибутку. Так, сучасні корпорації транслюють те, як вони піклуються не лише про високу заробітну плату співробітника, але і про його соціальний захист. Не лише про оренду чи вигідну купівлю земельних ділянок під господарські цілі, але і про питання добросусідства та розвитку окремих територій. Дана діяльність містить у собі певні спільні риси із обов'язками держави та місцевого самоврядування. І навіть, у деяких випадках, ці суб'єкти публічного управління мають змогу зняти з себе проблеми соціального забезпечення окремої групи осіб, що пов'язана із ТНК трудовими договорами.

Таким чином, існування групи правил, норм, що мають у собі спільні цілі та ознаки із публічно-правовими нормами, породжує проблему застосування таких норм до окремих суб'єктів, які потенційно підпадають під їх дію. І, хоча суб'єктами нормотворчості та їх застосування не є офіційна, легітимна влада у традиційно-державницькому її розумінні, проте сила впливу на соціальні процеси від застосування цих норм є досить сильною, не одноразовою і може мати системний характер. Тому застосування таких норм потребує окремої регуляції, яка може бути як нав'язана державою реєстрації чи здійснення господарської діяльності, так і самостійно акцептована «суб'єктами нормотворчості» із внесенням необхідної кореляції з огляду на суб'єкт застосування.

1. Томас Л. Фрідман. Лексус і оливкове дерево. Зрозуміти глобалізацію / Переклад з англ. М. Прокопович і Р. Скакуна. Львів, 2002.

2. Branded. Vol. III. Demanding corporate accountability for plastic pollution. URL: <http://www.breakfreefromplastic.org/wp-content/uploads/2020/12/BFFP-2020-Brand-Audit-Report.pdf>

3. Хайек Ф. А. Пагубная самонадеянность. Ошибки социализма. - М.: Изд-во "Новости" при участии изд-ва «Catallaxy», 1992. - 304 с.

4. Шутак І.Д., Онищук І.І. Юридична техніка: навчальний посібник для вищих навчальних закладів / І.Д.Шутак, І.І.Онищук. - Івано-Франківськ, 2013. - 496 с.

Поклонська Оксана Юріївна
викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

З розвитком технологій в усьому світі, у країні постає нагальна потреба до змін та удосконалення чинного законодавства, задля ефективності його реалізації в практичній діяльності. Не оминуло це й цивільне судочинство. Зокрема, види доказів в цивільному процесі було доповнено електронними доказами.

Проблематику даного питання досліджували багато вчених процесуалістів, зокрема такі як

О.І. Антонюк, Ю.В. Білоусов, О.А. Баранов, Л.М. Белкін, Н.В. Блажівська, Ю.В. Бовсуновська, О.Т. Боннер, К.Л. Брановицький, І.В. Булгакова, О.П. Вершинін, С.П. Ворожбит, А.С. Глащенко, Н.Ю. Голубева, М.В. Горелов, О.Ю. Гусев, К.Б. Дрогозюк, С.С. Єсімов, І.М. Зайцев, О.Ф. Клейнман, О.М. Лазько, Е.М. Мурадян, В.С. Петренко, В.П. Писаренко, Н.О. Пронь, В.К. Пучинський, І.В. Решетнікова, М.С. Строгович, П.А. Тосунов, С.Я. Фурса, Р.Є. Халіков, Т.В. Цюра, Д.М. Цехан, Н.О. Чечина, К.С. Юдельсон, О.С. Чорний та ін. [1, с. 2] Але не дивлячись на ґрунтовне теоретичне закріплення даного питання, в практичній діяльності виникають все ж таки труднощі, тому дане питання залишається відкритим для наукових досліджень.

М.В. Горелов визначив електронними доказами обставини про факти, що мають значення для справи, виконані у формі цифрового, звукового та відеозапису. О.М. Лазько, підтримуючи такий підхід до визначення поняття електронного доказу, пропонує класифікацію електронних доказів на види, зокрема електронні докази можуть бути виконані у цифровій формі, звуковій формі та формі відеозапису [4].

А у ч. 1 ст. 100 Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України), зазначено, що електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) [3].

До суду електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом. Позивач має обов'язок додати до позовної заяви всі наявні в нього докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги. Якщо подаються письмові чи електронні докази, позивач може додати до позовної заяви копії відповідних доказів. Подати електронний доказ він може з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) [4]. Але в процесі подання до суду як доказу інформації з мережі Інтернет або на електронних носіях, виникає питання щодо належності та допустимості таких доказів. Засвідчувати копії електронних документів могли б нотаріуси. Однак, Законом України «Про нотаріат» від 02.09.1993 року [5] прямо не передбачена можливість засвідчення копій електронних документів.

Таким чином, задля уникнення непорозумінь з приводу допустимості та належності доказів, доцільно до Закону України «Про нотаріат» від 02.09.1993 року [5], внести зміни, доповнивши у статті 34 «Нотаріальні дії, що вчиняють нотаріуси» нотаріальні дії таким положенням: «засвідчують вірність електронних і паперових копій з електронних документів» [2, с. 85].

Також, в законодавстві чітко не визначені критерії того, який електронний доказ є оригіналом, а який – копією. При цьому, оригінали таких доказів, як і копії, найчастіше будуть розміщені на сторонніх пристроях, таких як карти пам'яті, диски, дискети тощо. Тому дане питання потребує правового врегулювання задля уникнення неточностей в практичній діяльності [2, с. 86].

Доцільно зазначити, що населення повсякденно використовує скріншот, тому наразі, постає питання, чи можемо ми його віднести до електронних доказів?

Скріншот – це знімок з екрану комп'ютера, телефону або іншого пристрою, який відображає відповідну веб-сторінку в момент фіксації цього зображення [4]. Як доказ в цивільному процесі він може використовуватись задля фіксування та підтвердження факту розміщеної в Інтернеті інформації, яка порушує авторські права чи є неправдивою; підтвердження факту неналежного виконання або невиконання договірних зобов'язань другою стороною у справі тощо.

Отже, електронні докази – це інформація, яка містить дані про обставини, що мають значення при розгляді тієї чи іншої справи в електронній формі (відеозапис, звукозапис, голосове повідомлення, текстові повідомлення, веб сторінки тощо). Таким чином, враховуючи розвиток телекомунікаційної системи, даний вид доказів в цивільному процесі є досить прогресивним, адже певним чином спрямований на спрощення збирання та надання доказів суб'єктами цивільних правовідносин до суду при розгляді справи. Але, не дивлячись на це, містяться прогалини, які потребують чіткого правового закріплення на законодавчому рівні.

1. Павлова Ю.С. Електронний документ як джерело доказів у цивільному процесі: афтореф. дис. канд. юрид. 12.00.03. Одеса, 2019. С.1-23

2. Чорний С.О., Антонюк О.І. Електронні докази в цивільному процесі: проблеми застосування на практиці. С.83-88 URL: file:///C:/Users/User/Downloads/5468-Текст%20статті-10980-2-10-20180525.pdf (дата звернення: 08.04.2021)

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42, ст.492 (редакція – 13.08.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 08.04.2021)
4. Пушкар М. Електронні докази як один із способів доказування в цивільному судочинстві. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/view/law2019.04.013> (дата звернення: 09.04.2021)
5. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39, ст.383 (редакція-08.08.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 08.04.2021)

Ус Юлія Олегівна
викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ УЧАСНИКА ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Причини виникнення прав та обов'язків (стаття 11 ЦКУ) як категорії цивільного законодавства зазнають певного регулювання, що підтверджується включенням низки причин для рішень зборів. Водночас декларація ділових відносин цивільним законодавством на рівні Цивільного кодексу України свідчить про законодавче визнання важливості компаній як основи для виникнення цивільних прав та обов'язків. Суди, виходячи з презумпції переважного задоволення інтересів власника здебільшого базуються на класичному розумінні універсального спадкування (стаття 1220 ЦКУ) як безсумнівного, яке застосовується до всіх випадків права. Але правило про те, що "новий суб'єкт господарювання у правовідносинах замінює початковий, а права, передані йому, залишаються тими ж, що і права початкового суб'єкта господарювання" [1], виглядає логічним і беззаперечним доти, доки воно не зустріне права гаранта, що вимагають спеціального законодавства, наприклад права учасника компанії. Офіційне тлумачення норм правонаступництва дозволяє судам створювати прецеденти, які виключають можливість захисту інтересів компаній, навіть у випадках, коли очевидна погана воля спадкоємців [3, с.100].

Справді, слід погодитись, що передача частки в компанії є юридично значущою подією, що регулюється нормами цивільного законодавства, згідно з якою спадкоємець стає власником частки з моменту відкриття спадщини.

Логічно припустити, що власник частки, як власник іншого суб'єкта цивільних прав, повинен нести тягар утримання свого майна, проявити належну ретельність та сумлінно здійснювати свої права на це майно. Отже, активні дії щодо прийняття частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю внаслідок спадкування повинні бути зроблені власником спадкоємцем. Отже, смерть члена компанії не повинна зобов'язувати товариство з обмеженою відповідальністю брати активну участь у пошуку спадкоємців за згодою адміністрації їхніх акцій, тоді як спадкоємці в їх статуті байдужі до часток у статутному капіталі компанії [3, с.100].

Спадкоємець повинен стати членом товариства з обмеженою відповідальністю відповідно до норм корпоративного права, тобто після повідомлення компанії про прийняття свідоцтва про право на спадщину. Звичайно, без попередження спадкоємець не може претендувати на включення його до складу учасників товариства і має право лише на викуп реальної вартості частки. Включення цієї пропозиції до законодавства дозволить вирішити проблему, що розглядається, і було б оптимальним з теоретичної та практичної точки зору, оскільки прийняття спадщини, яка разом з іншими активами включає частку в капіталі, не може полягати лише у фактичній дії заяви про прийняття спадщини (або заяви про видачу спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину). Це пояснюється тим, що стосовно інших цивільних прав (які є частиною спадщини), законна та або фактична бездіяльність спадкоємця не створює таких суттєвих негативних аспектів порівняно з бездіяльністю в акціях компанії. [1]. Об'єкти, володіння якими передбачає набуття певного правового статусу (статусу учасника товариства), тобто надання певних обов'язкових прав, не можуть бути отримані бездіяльністю, оскільки законність рішень, що приймаються компанією, залежить від їх власників [1].

Отже, у випадках, коли спадкове майно включає, серед іншого, частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю або акції, прийняття спадщини не може бути основою прав